T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 20.10.2026
Sayı : 2019

10/4824

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Osman Kavala'nın 2017 yılından bu yana sürdürülen özgürlüğünden yoksun bırakılma sürecinin, Gezi Parkı davasındaki mahkûmiyet kararlarının ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarının uygulanmamasının tüm yönleriyle araştırılması; bu kapsamda Avrupa Konseyi nezdindeki denetim süreçlerinin değerlendirilmesi, mahkûmiyetin sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik idari ve hukuk yollarının tespiti ve benzer hak ihlallerinin önlenmesi amacıyla ekte sunulan gerekçelerle Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105'inci Maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Av. Aysu BANKOĞLU
Bartın Milletvekili

Jale Nur SÜLLÜ
Eskişehir Mv.

Sevda DİNÇER
Ankara mv.

Nurhan YONTAR
Tekirdağ MV.

Gökan ÇİÇEK
Mersin Mv.

Türker ATEŞ
Bolu Mv.

Ganze Aktuş İlgezdi
İstanbul Mv.

Hasan Öztoklu
Kahramanmaraş MV

Ahmet Baran DAĞCAN
Edirne

Deniz Demir
Ankara MV

Dr. İlhami Özcan AYGUN
Tekirdağ MV.

İnan Akgün Alp
İstanbul Mv.

Vecdi Gündoğdu
Kırklareli Mv.

Ersel EROL
Elazığ Milletvekili

GEREKÇE

Osman Kavala'nın 2017 yılında başlayan tutukluluk süreci ve hakkında yürütülen ceza yargılamaları, kişi özgürlüğü ve güvenliği, adil yargılanma hakkı ile ifade ve örgütlenme özgürlükleri bakımından ciddi hak ihlallerine yol açmıştır. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) tarafından verilen ihlal kararlarına rağmen Osman Kavala'nın özgürlüğünden yoksun bırakılmaya devam edilmesi ve mahkûmiyetinin sonuçlarının ortadan kaldırılmaması, Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlülüklerinin yerine getirilmesi bakımından ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin kararların uygulanmasına ilişkin denetimi ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin (AKPM) bu konudaki kararları da sürecin uluslararası denetim boyutunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, hak ihlallerinin devam etmesine neden olan uygulamaların, İHAM kararlarının yerine getirilmesi için yetkili makamlarca atılması gereken adımların ve benzer ihlallerin önlenmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

Osman Kavala, 18 Ekim 2017'de gözaltına alınmış, 1 Kasım 2017'de iki ayrı suç isnadıyla tutuklanmıştır. İlk suç isnadı, 2013 Gezi Parkı gösterileriyle bağlantılı olarak Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 312'nci maddesinde düzenlenen hükümeti ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs; ikinci suç isnadı ise 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsü soruşturması kapsamında TCK'nin 309'uncu maddesinde düzenlenen Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçudur. TCK'nin 309'uncu maddesi kapsamındaki tutukluluğu 11 Ekim 2019'da kaldırılmış; 18 Şubat 2020'de Gezi davasında beraat ve tahliye kararı verilmesinin ardından 19 Şubat 2020'de aynı suç isnadıyla yeniden tutuklanmıştır. 9 Mart 2020'de TCK'nin 328'inci maddesi kapsamında siyasi veya askerî casusluk suçlamasıyla da tutuklanmış; 20 Mart 2020'de TCK'nin 309'uncu maddesi kapsamındaki tutukluluğu kaldırılmıştır. Bununla birlikte, 20 Mart 2020 tarihli karar 15 Temmuz bağlantılı suç isnadı yönünden beraat kararı olmayıp yalnızca bu dosyadaki tutukluluğun sona erdirilmesine ilişkindir. 25 Nisan 2022'de İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Gezi Parkı olaylarıyla bağlantılı olarak TCK'nin 312'nci maddesi uyarınca "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs" suçundan Kavala'yı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm etmiş; casusluk suçlamasından ise beraat ve tahliye kararı vermiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 28 Aralık 2022'de istinaf başvurusunu esastan reddetmiş, Yargıtay 3. Ceza Dairesi ise 28 Eylül 2023'te mahkûmiyet kararını onamış; böylece Gezi davasındaki mahkûmiyet kesinleşmiştir.

İHAM, 10 Aralık 2019 tarihli Kavala/Türkiye (Başvuru No. 28749/18) kararında, Kavala'nın tutukluluğunun makul şüpheye dayanmadığını tespit ederek İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını düzenleyen 5'inci maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, 5'inci maddeyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 18'inci maddesinin de ihlal edildiğine karar vermiş; tutukluluğun insan hakları savunucusu Kavala'yı susturma amacı taşıdığı sonucuna varmıştır. İHAM, Sözleşme'nin 46'ncı maddesi uyarınca Türkiye'nin ihlali sona erdirmek ve Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alması gerektiğini belirtmiştir.

Bu kararın uygulanmaması üzerine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Sözleşme'nin 46'ncı maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında ihlal prosedürünü başlatmış ve dosyayı İHAM Büyük Dairesi'ne sevk etmiştir. Büyük Daire, 11 Temmuz 2022 tarihli kararında Türkiye'nin 2019 tarihli karara uyma yükümlülüğünü yerine getirmediğini tespit etmiştir. Böylece Türkiye'nin kesinleşmiş bir İHAM kararına uyma yükümlülüğünü de ihlal ettiği yargısal olarak ortaya konulmuştur.

İHAM Büyük Dairesi, Kavala/Türkiye (No. 2) (Başvuru No. 2170/24) davasında 25 Ağustos 2026 tarihli kesin kararında, İHAS'nin 3'üncü maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 5'inci maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı), 6'ncı maddesinin birinci fıkrası (adil yargılanma hakkı), 10'uncu maddesi (ifade özgürlüğü) ve 11'inci maddesi (toplantı ve örgütlenme özgürlüğü) bakımından ihlaller tespit etmiştir. Mahkeme, 18'inci maddenin de 5, 6, 10 ve 11'inci maddelerle bağlantılı olarak ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda, yargılamanın adilliğini ve mahkemelerin bağımsızlığı ile tarafsızlığına ilişkin güvenceleri zedeleyen ciddi eksiklikler bulunduğu da belirtilmiştir.

Mahkeme, Kavala'nın 10 Aralık 2019'dan sonra devam eden özgürlüğünden yoksun bırakılmasının keyfî nitelik taşıdığına ve hakkında alınan tedbirlerin kendisini susturma amacı güttüğüne hükmetmiştir. Büyük Daire, Türkiye'nin Kavala'nın mümkün olan en erken tarihte serbest bırakılmasını sağlaması ve mahkûmiyetinin sonuçlarını ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri mümkün olan en kısa sürede alması gerektiğine karar vermiştir. İHAM'ın basın açıklamasında, mahkûmiyetin Sözleşme hukuku bakımından hükümsüz ve geçersiz kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İHAM, ayrıca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının gözden geçirilmesine ve salıverilme olasılığının değerlendirilmesine imkân veren bir mekanizmanın bulunmamasını da 3'üncü madde bakımından ihlal olarak değerlendirmiştir. Büyük Daire, insan hakları savunucuları, siyasi muhalifler ve gazetecilerin ceza hukuku hükümlerinin geniş yorumlanması yoluyla yargılanmasına ilişkin sistemik sorunu ve yargı bağımsızlığı ile tarafsızlığını etkileyen yapısal eksiklikleri de ortaya koymuştur.

Türkiye makamları, 28 Ağustos 2026 tarihli güncellenmiş eylem planında, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca yeniden yargılama başvurusunda bulunma olanağının başvurucuya ait olduğunu ve böyle bir başvuru yapılması hâlinde bilgi sunulacağını bildirmiştir. Aynı belgede, 2026 tarihli kararın ortaya koyduğu genel sorunlara ilişkin ek bilgilerin daha sonra iletileceği belirtilmiştir. Bakanlar Komitesi ise 15-16 Eylül 2026'da Strasbourg'da yapılan 1569'uncu İnsan Hakları toplantısında Kavala dosyasını yeniden ele almış ve Türkiye'den Kavala'nın serbest bırakılmasını sağlamak için atılan veya planlanan somut adımlar hakkında 14 Ekim 2026'ya kadar bilgi istemiştir. Dosyanın 1-3 Aralık 2026'daki toplantıda yeniden değerlendirilmesi, İHAM kararlarının ortaya koyduğu daha geniş yapısal sorunlara ilişkin eylem planının ise Mart 2027'ye kadar sunulması öngörülmektedir. 14 Ekim 2026 tarihi itibarıyla istenen bilgilerin sunulup sunulmadığının, sunulduysa içeriğinin ve açıklanan adımların İHAM kararlarının gereklerini karşılayıp karşılamadığına dair henüz resmi bir açıklama yapılmamıştır.

AKPM, 12 Ekim 2023'te kabul ettiği 2518 (2023) sayılı "Osman Kavala'nın derhal serbest bırakılması çağrısı" başlıklı kararında, İHAS'nin 46'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca kesin İHAM kararlarına uyulması gerektiğini vurgulamış ve Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını istemiştir. Kararda, yargı bağımsızlığı ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yapısı dahil olmak üzere sistemik sorunların giderilmesi çağrısı da yer almıştır. AKPM, Kavala'nın 1 Ocak 2024'e kadar serbest bırakılmaması hâlinde Türk delegasyonunun yetki belgelerinin 2024 yılının ilk oturumunda sorgulanabileceğini de belirtmiştir. AKPM Başkanı Petra Bayr, bu yönde 14 Ekim 2026'da Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmî ziyaret kapsamında Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir Özkaya ile görüşmüştür. Ayrıca

AKPM'nin 2261 (2023) sayılı Tavsiye Kararı da Kavala'nın derhal serbest bırakılması çağrısını yinelemiştir. Daha sonra kabul edilen 2528 (2024), 2599 (2025) ve 2635 (2026) sayılı kararlarla AKPM, İHAM kararlarının tam ve süratli biçimde uygulanmasını ve Osman

Kavala'nın gecikmeksizin serbest bırakılmasını talep etmeyi sürdürmüştür. 2635 (2026) sayılı kararın Türkiye'ye ilişkin bölümünde, Kavala ile birlikte Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'ın da serbest bırakılması çağrısı yer almaktadır. Ayrıca 22 Nisan 2026'da AKPM'ye, Kavala'nın özgürlüğünden yoksun bırakılmasından sorumlu olduğu ileri sürülen Türk yetkililere yönelik hedefli yaptırımlar uygulanması çağrısını içeren bir karar önergesi sunulmuş, ancak önerge AKPM Genel Kurulunda henüz görüşülmemiştir.

Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin son fıkrası, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi hâlinde milletlerarası antlaşma hükümlerinin esas alınmasını öngörmektedir. İHAS'nin 46'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca taraf devletler, taraf oldukları davalarda İHAM'ın kesin kararlarına uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük yalnızca tazminat ödenmesini değil, ihlalin sonuçlarının giderilmesine yönelik bireysel tedbirlerin alınmasını ve gerektiğinde ihlallerin tekrarını önleyecek genel tedbirlerin uygulanmasını da kapsamaktadır.

25 Ağustos 2026 tarihli Büyük Daire kararı karşısında, Kavala'nın serbest bırakılmasını sağlamak ve mahkûmiyetinin sonuçlarını ortadan kaldırmak için yetkili makamlarca hangi adımların atıldığı; yeniden yargılama ve diğer iç hukuk mekanizmalarının nasıl değerlendirildiği; Bakanlar Komitesi'ne hangi bilgi ve belgelerin sunulduğu ve bu belgelerde hangi tedbirlere yer verildiği açıklığa kavuşturulmalıdır. İşbu önergeyle hak ihlallerinin ve kamu kurumlarının sorumluluklarının ortaya konulması, ihlallerin sonuçlarının giderilmesi ve benzer ihlallerin önlenmesine yönelik hukuki ve idari tedbirlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
Mdür Polat	İzmir	
Cevdet AKAY	Karabük mu	
Rıfat T. NALBANTOĞLU	İZMİR	
Gülizar Biçer Karaca	Denizli	
Ediz ÜN	Edirne	
Hüseyin YILDIZ	Aydın	